

17 'Ιανουαρίου

Μόλις είχαμεν αποθέσει την γραφίδα, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελευταίας μας συνομιλίας, ὅτε ἠκούσθησαν αἱ διάτροφι φωναὶ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν :

— Τὸ παράρτημα καὶ ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως !

Οὕτως ἀντελαλήθη ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, τὴν διατελοῦσαν ἔτι ὑπὸ τὸν πυρετῶν τῶν συλλαλητηρίων, τὸ μέγα γεγονός. Καὶ τὰ παραρτήματα διεδέχοντο ἄλληλα καὶ ἀνηρπάζοντο κατὰ χιλιάδας καὶ ἀνεγινώσκοντο εἰς ἐπήκοον τῶν ἀγραμμάτων ὑπὸ ἀναγνώστων πολλάκις οἱ ὅποιοι μόλις ἠδύναντο νὰ συλλαβίζουν . . .

Ἦτο ἡ ἑβδομάς τῶν παραρτημάτων, ὅπως ἡ προηγουμένη ἦτο ἡ ἑβδομάς τῶν συλλαλητηρίων. Ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως, — ἡ αἰτία τῆς παραίτησεως, — ἡ πόσκιλσις τοῦ Κανόνος, — ἡ ἄρνησις τοῦ Κανόνος, — ἡ πρόσκιλσις τοῦ Δελτηγιάδου, — ὁ σχηματισμὸς τῆς νέας Κυβερνήσεως, — ἡ διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, — ὁ νέος ῥύπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν — ὅλα τὰ διεσάλλισαν τὰ παραρτήματα, τὰ ἔκτακτα ἐκεῖνα φυλλάρια τῶν ἐφημερίδων, ποῦ τόσῳ τὰ ἐξήλευσαν, διὰ τὴν ὑποδοχὴν, μεθ' ὅλων τὴν μεγάλην κυκλοφορίαν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, τὰ τακτικὰ φύλλα, τὰ ὅποια ἄλλο δὲν ἔκαμναν παρὰ ναναπτύσσουσαν διὰ μακρῶν καὶ νὰ σχολιάζον τὰ παραρτήματα . . .

Καὶ τὸ μέγα γεγονός, τὸ μετὰ τόσης ἀγωνίας ἀναμενόμενον, ἀπερορόφησε κάθε ἄλλο καὶ εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Καὶ αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ Διαδόχου — φωνὴ ἰσχυρὰ καὶ ἀνδροπροπέης, ἀλλ' ὀλίγον ὑπερελλινίζουσα, — κηρύσσοντος ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν Του ἐπιτροπῆς τῶν Διεθνῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, ὀλίγον ἠκούσθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου, τὸν ὅποιον ἐπροκάλεσεν ἡ πολιτικὴ ἀναστάσις.

Θάκοιλοῦθίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ γενικὸν ρεῦμα. Δὲν θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ οὐδενὸς ἄλλου. Ἄλλως τε καὶ ὁ χῶρος, τὸν ὅποιον διαθέτομεν σήμερον, δὲν θὰ μᾶς τὸ ἐπέτρεπε. Θὰ τελειώσωμεν λοιπὸν μ' ἐν μικρὸν ἀνέκδοτον, τὸ ὅποιον μᾶς ὑπενθύμισεν ἡ πληθώρα καὶ ὁ πυρετὸς τῶν παραρτημάτων.

Εἰξεύρετε καλὰ ὅτι τὰ παραρτήματα ὡς κύριον σκοπὸν ἔχουν τὴν πενταρολογίαν, καὶ ἤξεύρετε ἀκόμη ὅτι ὑπάρχουν παραρτήματα ἀληθῆ, καὶ παραρτήματα πλαστά. Τὰ πρῶτα ἔχουν καὶ ἄλλον σκοπὸν ἄλλὰ τὰ δεύτερα κανένα ἐκτὸς τοῦ προορηθέντος, ὁ ὅποιος καντατᾶ ἀντὶ πενταρολογίας, ἀπλούστατα καὶ ἀνευ περιφράσεως κλοπῆ.

Τὰς μεγάλας ἠθικοφιλοσοφικὰς αὐτὰς ἀληθείας ἐγνώριζεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὁ καλὸς μου φίλος Κ* καὶ ἔτρεφε τόσῳ δυσ-

πιστίαν πρὸς τὰ παραρτήματα, ὥστε οὐδέποτε ἠγόραζε. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀναμμένος εἰς πόλεμος, ὁ ὅποιος μεγάλως ἐξῆπτε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐλλήνων καὶ προπάντων τῶν ἀθηναίων. Τὰ παραρτήματα ἐξεδίδοντο καθεκάστην καὶ διελαλοῦντο προκλητικώτατα. Ἄλλ' ὁ φίλος μου Κ* τὰ ἤκουεν ὑπομειδιῶν, περιέμενε δὲ πάντοτε τὰς πρωΐνας ἐφημερίδας, αἱ ὅποιαι τὸν διεφώτιζον βραδύτερον μὲν ὀλίγον ἀλλὰ πολὺ ἀσφαλέστερον.

Μίαν ἡμέραν ὅμως δὲν ἐδυνήθη νὰ νανθῆξῃ εἰς τὸν περασμὸν. Ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὁπόθεν δὲν θὰ ἐπέστρεφε παρὰ μετὰ δύο ἡμέρας. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ξεκινήσῃ, διήλθεν ὡς ἀστραπὴ ὁ μικρὸς πωλητὴς ξεφωνίζων :

— Τὸ παράρτημα καὶ τὰ νέα τοῦ πολέμου !

— Ἄς τὸ ἀγοράσω, εἶπε, μὰ φορὰ κ' ἐγὼ στὴ ζωὴ μου . . .

Καὶ πραγματικῶς ἐφώνησε τὸν ἐφημεριδοπῶλιν καὶ ἠγόρασε τὸ παράρτημα. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἔγεινε μὲ ὄσῃν φαντάζεσθε εὐκολίαν. Ἦργησε πολὺ νὰκούσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ παιδίον, ἦργησε δὲ περισσότερον διὰ νὰ χαλάσῃ ἐν πεντόδραχμον, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην δὲν εἶχε ψιλὰ ὁ ἀγοραστής. Ἐπὶ τέλους ὅταν ἡ φασαρία ἐτελειώθη καὶ εὐρέθη ἐν ἡσυχίᾳ, ἔφερε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ παράρτημα καὶ ἀνεγνώσε τὰς ὥραιας ταύτας λέξεις :

« Σήμερον στερούμεθα εἰδήσεων ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου ! »

Γρ. Ξ.

Η ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΕΝ ΤΗ ΠΟΙΗΣΕΙ

Σίγῃν, ἢ κρείττονα σιγῆς λέγειν.

Ὅ,τι ὀνομάζομεν σαφήνειαν ἐν τῇ ποιήσει δὲν εἶνε ἀπολύτως καὶ πάντοτε πλεονέκτημα, καθὼς καὶ ὅ,τι καλοῦμεν ἀσάφειαν δὲν εἶνε ἀπολύτως καὶ πάντοτε ἐλάττωμα τῆς ποιήσεως. Τὸ κάλλος ποιητικῶν τινῶν ἀριστουργημάτων ἐκλάμπει διὰ τῆς σαφήνειας. Ἀντιθέτως δέ, τὸ χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τοῦ ὕψους ἐξ ἴσου ποιητικῶν ἀριστουργημάτων εἶνε ἡ ἀσάφεια. Κατὰ τὰς περιστάσεις, σαφήνεια καὶ ἀσάφεια εἶνε ἰσοβαρεῖς νόμοι τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατανοήσωμεν ἢ διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν ἀνωτέρω διατυπωμένην ἀλήθειαν, πρέπει ἐνταυτῷ νὰ κατανοήσωμεν καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν τοὺς δύο τούτους ὅρους μὲ ὅλον τὸ εὖρος καὶ μὲ ὅλον τὸ βάθος, τῶν ὁποίων εἶνε δεκτικοί. Τότε θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ λέξεις σαφήνεια καὶ ἀσάφεια ἀνακινουσὶν ἐννοίας πολὺ διαφόρους ἐκείνων τὰς ὁποίας παριστῶσιν εἰς τὰς καθημερινὰς καὶ προχειροῦς συζητήσεις, ὅπου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται ἀβασάνιστος καὶ συγκεχυμένη χρῆσις αὐτῶν καὶ κατάχρησις. Καὶ θὰ ἴδωμεν τότε ὅτι κάπως διαφέρει ἡ γλῶσσα τῆς κριτικῆς ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν καφενείων.

Α'.

Ὁ μέγας Δανὸς κριτικὸς, ὁ Γεώργιος Βράνδες, συνέγραψε πραγματείαν περὶ τοῦ Ἰώβ, τοῦ ἀριστουργήματος τῆς βιβλικῆς ποιήσεως. Ἐν ταύτῃ παραλληλίζων μὲ μεγάλην ἀναλυτικὴν ἀκριβείαν τὰ στοιχεῖα τοῦ κάλλους τὰ συναποτελοῦντα τὴν ἑβραϊκὴν ποιήσιν πρὸς τὸ κάλλος τῆς Ὀμηρικῆς, εὐρίσκει ὅτι ἡ σαφήνεια εἶνε ἡ χαρακτηριστικὴ δύναμις τοῦ Ὀμήρου, ὡς εἶνε ἡ ἀσάφεια ἡ χαρακτηριστικὴ δύναμις τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰώβ. Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ πλέει καὶ εὐρραίνεται μέσα εἰς ὠκεανὸν ἀπλέτου φωτὸς ὅπου ὅλα τὰ ἀντικείμενα τὰ διακρίνει μὲ τὴν ἰδίαν ἔντασιν τῆς καθαρότητος. Τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς ὁ θεὸς μυσταγωγός, ὁ Ὀμηρος, μὲ ποίαν φροντίδα καὶ στοργήν, μὲ ποίαν ἀκριβολογίαν περιγράφει καὶ τὰ ἐλάχιστα συμβάντα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ! Τὰ πάντα θέτει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου, καὶ ἐκθέτει μὲ τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα, τὰ μέγιστα καὶ τὰ ἐλάχιστα, τὰς νίκας τῶν ἡρώων μέχρι τοῦ τρόπου καθ' ὃν οὗτοι ἐκδυόμενοι παραδίδουν τοὺς χιτῶνας τῶν εἰς τὰς δούλας πρὸς φύλαξιν, τὴν αἴγλην τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸ σύρτωμα τῆς θύρας. Καμμίαν λεπτομέρειαν δὲν θεωρεῖ ἀσήμαντον ὁ Ὀμηρος. Ἐκαστον ἀντικείμενον περιγράφει δι' ἑαυτὸ καὶ μόνον, καὶ ὄχι ὡς ἔμβλημα ἢ ὡς σύμβολον βαθυτέρων τινῶν ἀληθειῶν. Εἶνε τοῦτο τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς περιγραφικῆς σαφήνειας, ἣτις ὑπενθυμίζει εἰς τὸν Βράνδες τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἀνάγλυφα τῶν ὁποίων ἐκάστη μορφή διαγράφεται χωριστῆ εἰς ἀσκήαστον φῶς, δίχως νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὴν σκιάν τῆς παρακειμένης. Ὅλως διόλου ἀντιθετος εἶνε ὁ χαρακτὴρ τῆς Βίβλου. Ἡ ἀρχαῖα ἑβραϊκὴ ποιήσις, εἰς τὰς περιγραφὰς τῆς, στερεῖται ἀπολύτως ἀκριβολογίας, καὶ κατὰ γενικὸν κανόνα, εἶνε σκοτεινοτάτη. Ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τις σαφῆ ἰδέαν τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ εἰκόνων καὶ ἀφηγήσεων. Καὶ αἱ κάλλιστα περιγραφαὶ ἐν τῷ Ἰώβ παρατίθενται ὄχι δι' ἑαυτὰς, ἀλλὰ καθόσον σχετίζονται πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας τῶν Ἑβραίων ἐπέχουσι τόπον σκοτεινῶν συμβόλων. Τὰς περικαλύπτει τὸ μυστήριον, τὰς διακρίνει πυρετὸς ὑπερβολῆς καὶ ἐξάρσεως. Ἀλλὰ τὸ ἀνακριβὲς καὶ τὸ ὑπερβολικὸν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ποιήσει δὲν εἶνε ἄτοπα, οὐδὲ παράτονα· εἶνε τοῦ κάλλους τῆς ἑβραϊκῆς ψυχῆς τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα, ὡς εἶνε ἡ ἀκριβεία ἡ σφραγὶς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Βλέπομεν ὅτι ἡ καθαρὰ ἀπλότης δὲν θὰ ἤρκει πρὸς ἔκφρασιν τῆς ψυχῆς ἐκείνης, ἣτις ἀρμόζεται πρὸς μόνον τὸ ἀκαταμετρήτως μέγα. Ἡ φαντασία τῶν Ἑλλήνων συγκρινᾶται ἀρμονικῶς πρὸς τὸν λόγον, καὶ περιορίζει τὸ θεῖον εἰς καθωρισμένα ὄρια. Ἐνῶ ὅλως ἀντιθέτως ἡ ἑβραϊκὴ φαντασία συνδέει τὸ θεῖον πρὸς τὸ ἄπειρον. Καταμερίζουσιν οἱ Ἕλληνες τὰ πάντα, προβαίνουν διὰ τῆς ἀναλύσεως, διὰ τῆς λογικῆς, ἀναπτύσσου-